

Tamara Galbarczyk

Ochrona przed ryzykiem klientów banków - działalność Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

---

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H, Oeconomia 39, 155-169

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

1) banki nie były jednakowo traktowane, co rzutowało na ich wyniki ekonomiczne (najpierw Skarb Państwa ponosił pełną odpowiedzialność za wkłady oszczędnościowe w bankach działających przed 1989 r., a najdłużej – do końca 1999 r. gwarancje Skarbu Państwa posiadały tylko 3 banki: PKO BP – obecnie PKO BP SA, Pekao SA, BGŻ SA),

2) pozycja konkurencyjna nowo powstałych banków była słabsza, gdyż brak gwarancji powodował odpływ depozytów do banków posiadających gwarancje,

3) zamiar przystąpienia do UE obligował do stworzenia systemu gwarantowania depozytów, obejmującego wszystkie banki.

W dniu 14.12.1994 r. Sejm uchwalił ustawę o BFG, która określiła zasady tworzenia i funkcjonowania obowiązkowego i umownego systemu gwarantowania środków pieniężnych zgromadzonych w bankach oraz rodzaje działań, które mogą być podejmowane w celu udzielania bankom pomocy w sytuacji powstania niebezpieczeństwa niewypłacalności.²

Podstawowym zadaniem BFG jest gwarantowanie depozytów (działalność gwarancyjna). Do zadań Funduszu w tym zakresie należy³:

1) określanie na dany rok wysokości środków wyodrębnianych przez banki, w związku z obowiązkiem tworzenia funduszu ochrony środków gwarantowanych,

2) ochrona wkładów pieniężnych na rachunkach bankowych do określonej wysokości oraz ich zwrot deponentom w przypadku ogłoszenia upadłości banku,

3) gromadzenie i analizowanie informacji o podmiotach objętych systemem gwarantowania,

4) nadzór nad umownym systemem gwarantowania środków pieniężnych.

Do zadań BFG należy także podejmowanie działań zapobiegających upadłościom banków, które podejmują samodzielną sanację oraz udzielanie pomocy bankom przejmującym banki zagrożone niewypłacalnością (działalność pomocowa). W tym zakresie BFG udziela zwrotnej pomocy finansowej, z przeznaczeniem na⁴:

1) usunięcie groźby niewypłacalności banku wnioskującego o udzielenie pomocy,

2) przejęcie przedsiębiorstwa bankowego lub jego części albo połączenie z innym bankiem, jeżeli w banku przejmowanym (przyłączanym) powstała groźba niewypłacalności,

---

² Ustawa z 14.12.1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, Dz.U. 1995 nr 4, poz. 18 z późn. zm., art. 1.

³ *Ibid.*, art. 4, ust. 1.

⁴ *Ibid.*, art. 4, ust. 2 i art.19 oraz Uchwała nr 11/02 Rady BFG z 26.06.2002 r. zmieniająca uchwałę w sprawie określenia zasad, form, warunków i trybu udzielania pomocy finansowej podmiotom objętym obowiązkowym systemem gwarantowania środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych, zał. nr 1, par. 1 i 4.

3) nabycie udziałów albo akcji banku, w którym powstało niebezpieczeństwo niewypłacalności przez nowych udziałowców lub akcjonariuszy.

Począwszy od 23.10.1999 r. BFG może ponadto nabywać wierzytelności banków, w których powstało niebezpieczeństwo niewypłacalności.⁵ BFG dokonuje także kontroli wykorzystania pomocy oraz realizacji programu postępowania naprawczego, a także określa wysokość obowiązkowych opłat rocznych wnoszonych przez banki na rzecz Funduszu.⁶

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA BFG

Źródłami finansowania Funduszu są⁷:

1) obowiązkowe opłaty roczne wnoszone przez banki w wysokości sumy iloczynów:

- stawki do 0,4% i sumy aktywów, gwarancji i poręczeń ważonych ryzykiem,
- stawki do 0,2% i sumy ważonych ryzykiem pozostałych zobowiązań pozabilansowych,

2) kwoty przekazane przez banki z funduszy ochrony środków gwarantowanych,

3) dochody z oprocentowania udzielanych pożyczek i z nabytych papierów wartościowych emitowanych, lub gwarantowanych w pełni przez Skarb Państwa albo NBP,

4) środki uzyskane w ramach bezzwrotnej pomocy zagranicznej,

5) środki z dotacji budżetowych,

6) środki z kredytu udzielonego przez NBP,

7) inne dochody.

Środki te przeznaczone są na finansowanie działalności gwarancyjnej i pomocowej, kosztów działalności biura Funduszu oraz wydatków związanych z wykonywaniem zadań.

DZIAŁALNOŚĆ POMOCOWA BFG

ZASADY UDZIELANIA POMOCY PRZEZ BFG

Ustawa zezwała na udzielanie pomocy na warunkach korzystniejszych od stosowanych przez banki. Wysokość wnioskowanej przez bank pomocy nie może

⁵ Ustawa z 9.04.1999 r. o zmianie ustawy o BFG oraz niektórych ustaw; Dz.U. nr 40, poz. 399, art. 1, pkt 3.

⁶ Ustawa z 14.12.1994 r. o Bankowym..., art. 4, ust. 2.

⁷ *Ibid.*, art. 15, art. 13, ust. 1 i 3b, art. 16, ust. 3.

być jednak wyższa, niż kwota środków gwarantowanych zgromadzonych w banku, w którym powstała groźba niewypłacalności.

Za stan niebezpieczeństwa niewypłacalności uznaje się sytuację, w której współczynnik wypłacalności banku osiąga wartość niższą od wymaganej oraz w banku powstała strata bilansowa. BFG dokonuje oceny na podstawie analizy sytuacji ekonomiczno-finansowej, uwzględniając skalę i przyczyny trudności finansowych banku oraz program działania banku w okresie korzystania z pomocy. Ponadto ocenia się tendencje zmian podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych banku, w porównaniu ze średnimi dla sektora banków komercyjnych lub spółdzielczych.⁸

Fundusz może udzielać pomocy, której celem jest usunięcie niebezpieczeństwa niewypłacalności. Aby ją uzyskać, bank musi spełniać określone warunki.⁹

Od roku 2002 oprocentowanie pożyczek udzielanych przez BFG wynosi od 0,1 do 0,4 stopy redyskonta, ustalonej przez RPP. Prowizja od udzielonej pożyczki wynosi dla banków w formie spółki akcyjnej i państwowych 0,3%, a dla banków spółdzielczych 0,1% kwoty pożyczki. Pożyczka może być udzielona na maksymalnie 5, a wyjątkowo na 10 lat.¹⁰

Fundusz może także udzielać gwarancji lub poręczeń na zlecenie banku zagrożonego utratą wypłacalności na okres do jednego roku, z możliwością ponowienia na kolejne okresy roczne. Od udzielonej gwarancji lub poręczenia Fundusz pobiera prowizję, której wysokość w skali roku wynosi 0,5% kwoty gwarancji lub poręczenia.¹¹

W celu udzielania pomocy BFG może ponadto nabywać od banków bezsporne wierzytelności pieniężne, z wyjątkiem wierzytelności zagrożonych, i może dokonywać obrotu tymi wierzytelnościami.¹²

ANALIZA DZIAŁALNOŚCI POMOCOWEJ BFG

Działalność pomocowa opiera się na następujących założeniach¹³:

- 1) przestrzeganie zasady równości banków w dostępie do środków oraz przejrzystości kryteriów i procedur przyznawania pomocy,
- 2) możliwie szybkie stawianie środków do dyspozycji banków, spełniających kryteria udzielenia pomocy, w celu minimalizacji strat,

⁸ Uchwała nr 11/02 Rady BFG z dnia 26.06.2002 r., zał. nr 1, par. 2.

⁹ Ustawa z dnia 14.12.1994 r. o Bankowym..., art. 20.

¹⁰ Uchwała nr 11/02 Rady BFG z dnia 26.06.2002 r., zał. nr 1, par. 10.

¹¹ *Ibid.*, par. 11.

¹² Rozporządzenie RM z dnia 22.09.1999 r. w sprawie obrotu przez BFG wierzytelnościami nabywanymi od banków, w których powstało niebezpieczeństwo niewypłacalności, Dz.U. nr 80, poz. 904, par. 3 i 4.

¹³ www.bfg.pl

3) wspieranie procesów konsolidacyjnych i restrukturyzacyjnych przez udzielanie pomocy na przejęcie banków o zagrożonej wypłacalności przez silne banki lub nowych akcjonariuszy,

4) mobilizowanie wnioskodawców do poszukiwania dodatkowych, poza BFG, źródeł wsparcia finansowego w celu realizacji programów postępowania naprawczego,

5) zapewnienie wysokiej efektywności pomocy, m.in. przez określenie w umowach pożyczki konkretnych przedsięwzięć zmierzających do trwałego odzyskania wypłacalności.

Głównym źródłem finansowania działalności pomocowej są obowiązkowe opłaty roczne, wnoszone przez banki. Ich maksymalną wysokość określa ustawa, a stawki opłat w kolejnych latach są uchwalane przez Radę BFG. Wysokość stawek w okresie od powstania BFG prezentuje poniższa tabela.

Tab. 1. Obowiązkowe opłaty roczne wnoszone na rzecz BFG
Obligatory annual payments collected by the BGF

Lata	Wysokość opłat w odniesieniu do	
	Aktywów, poręczeń i gwarancji ważonych ryzykiem	Pozostałych zobowiązań pozabilansowych ważonych ryzykiem
1995–1997	0,4% (PKO BP, Pekao SA, BGŻ SA – 0,2%)	0,2% (PKO BP, Pekao SA, BGŻ SA – 0,1%)
1998	0,28% (0,14%)	0,14% (0,07%)
1999	0,24% (0,12%)	0,12% (0,06%)
2000	0,23%	0,115%
2001	0,14%	0,07%
2002	0,08%	0,04%
2003	0,1%	0,05%
2004	0,075%	0,0375%
2005	0,05%	0,025%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności BFG za lata 1995–2001, Raportu rocznego BFG za rok 2002 i uchwał Rady BFG nr 23/2002 z dnia 28.11.2002 r. oraz nr 20/2003 z dnia 20.11.2003 r. i nr 25/2004 z dnia 25.11.2004 r. w sprawie ustalenia wysokości stawki procentowej obowiązkowej opłaty rocznej na – odpowiednio – 2003, 2004, 2005 rok wnoszonej na rzecz BFG przez podmioty objęte obowiązkowym systemem gwarantowania oraz terminu jej wniesienia.

W latach 1998 i 1999 banki wносиły do BFG 70% należnych opłat, a 30% wносиł NBP. W roku 2000 banki wносиły do BFG 60% należnych opłat, a NBP – 40%. Od roku 2001 zarówno banki, jak i NBP wnoszą do BFG po 50% należnych opłat.¹⁴

¹⁴ Na podstawie uchwał Rady BFG w sprawie ustalenia wysokości stawki procentowej obowiązkowej opłaty rocznej na rzecz BFG: nr 4/95 z 27.04.1995 r., nr 16/95 z 23.11.1995 r., nr 24/96 z 5.12.1996 r., nr 33/97 z 20.11.1997 r., nr 32/98 z dnia 26.11.1998 r., nr 32/99 z 15.11.1999 r., nr 24/00 z 30.11.2000 r., nr 33/01 z 22.11.2001 r. i nr 24/02 z 28.11.2002 r.

W roku 1995 utworzono w BFG fundusz pomocowy w wysokości 173,8 mln zł, a pierwsze wypłaty zostały dokonane w 1996.¹⁵ Pożyczkę przyznano bankowi spółdzielczemu na przywrócenie wypłacalności w związku z przejściem innego banku spółdzielczego.¹⁶

Utworzony w 1996 r. fundusz pomocowy wyniósł 230 mln zł, co łącznie z funduszem z poprzedniego roku dało 403,8 mln zł. Uwzględniając wypłaty w wysokości 129,2 mln zł, stwierdzić można, iż na koniec roku stan funduszu wynosił 274,6 mln zł.¹⁷ Pożyczki przyznano 6 bankom na przejście innych banków oraz 3 bankom na samodzielną sanację.¹⁸

Wpłaty banków na fundusz pomocowy w 1997 r. wyniosły 335 mln zł, co, uwzględniając stan na początek roku oraz zwrot nadpłaty i dopłaty do obowiązkowej opłaty rocznej za lata 1995–1997 (odpowiednio 73,9 mln zł i 0,02 mln zł), dało 535,7 mln zł. Z kolei wypłaty na rzecz banków wyniosły 343,7 mln zł, co oznacza, że stan funduszu na koniec roku wyniósł 192 mln zł.¹⁹ Do końca roku podjęto uchwały o udzieleniu pomocy 35 bankom, w tym 19 na samodzielną sanację i 16 na działania konsolidacyjne oraz uruchomiono środki dla 28 banków w kwocie 343,7 mln zł.²⁰

W roku 1998 banki utworzyły fundusz pomocowy w wysokości 299,3 mln zł, co, uwzględniając stan na początek roku, zwrot nadpłaty w wysokości 0,3 mln zł oraz spłaty udzielonych pożyczek (3,9 mln zł), dało kwotę 494,9 mln zł. Wypłaty na rzecz banków wyniosły 219,1 mln zł, co oznacza, że na koniec roku pozostały środki w wysokości 275,8 mln zł. Podjęto uchwały o udzieleniu pomocy 13 bankom, a do końca roku uruchomiono środki dla 17 banków w kwocie 219,1 mln zł.²¹

Wpłaty banków na fundusz pomocowy w 1999 r. wyniosły łącznie 339 mln zł, co, uwzględniając stan na początek roku i spłatę udzielonych pożyczek (46,2 mln zł), dało kwotę 661 mln zł. Po uwzględnieniu wypłat (284,1 mln zł), na koniec roku stan funduszu pomocowego wynosił 376,9 mln zł. Zarząd BFG podjął 10 uchwał w sprawie udzielenia pomocy. Do końca roku uruchomiono środki dla 11 banków w kwocie 284,1 mln zł.²²

W roku 2000 wpłaty banków na fundusz pomocowy wyniosły 430,9 mln zł, co, uwzględniając stan na początek roku i spłaty udzielonych pożyczek (71,5 mln zł), dało kwotę 879,3 mln zł. Po uwzględnieniu wypłat (205,4 mln zł),

¹⁵ Sprawozdanie z działalności BFG w 1995 roku, BFG, Warszawa 1996, s. 23.

¹⁶ *Ibid.*, s. 34–35.

¹⁷ Sprawozdanie z działalności BFG w 1996 roku, BFG, Warszawa 1997, zał. nr 11, s. 83.

¹⁸ *Ibid.*, s. 25 i 26.

¹⁹ Sprawozdanie z działalności BFG w 1997 roku, BFG, Warszawa 1998, zał. nr 6, s. 85.

²⁰ *Ibid.*, s. 30, 31, 33.

²¹ Sprawozdanie z działalności BFG w 1998 roku (skrót), BFG, Warszawa 1999, s. 16, 17, 33.

²² Sprawozdanie z działalności BFG w 1999 roku (skrót), BFG, Warszawa 2000, s. 2, 3, 10, 11.

na koniec roku stan funduszu wynosił 673,9 mln zł.²³ Rozpatrzono 13 wniosków, a do końca roku uruchomiono środki na wsparcie procesów konsolidacyjnych 6 banków na kwotę 205,4 mln zł.²⁴

Wpłaty banków i NBP na fundusz pomocowy w 2001 r. wyniosły 317,2 mln zł, co, uwzględniając stan na początek roku i spłaty udzielonych pożyczek (166,5 mln zł), dało kwotę do wykorzystania w wysokości 1157,6 mln zł. Po uwzględnieniu wypłat w wysokości 749 mln zł stan funduszu na koniec roku wynosił 408,6 mln zł.²⁵ Do końca roku uruchomiono środki dla 2 banków komercyjnych i 1 banku spółdzielczego na samodzielną sanację oraz 2 banków spółdzielczych na procesy konsolidacyjne i 1 banku komercyjnego na zakup akcji innego banku.²⁶

W roku 2002 wpłaty banków i NBP na fundusz pomocowy wyniosły 191 mln zł.²⁷ W ciągu roku 13 banków całkowicie zwróciło otrzymaną wcześniej pomoc finansową w wysokości 37,7 mln zł, a spłaty rat pożyczek przez pozostałe banki wyniosły 242,6 mln zł. Po uwzględnieniu ponadto stanu na początek roku dało to kwotę do wykorzystania 879,9 mln zł. W ciągu roku BFG podjął decyzje o udzieleniu pomocy pięciu bankom w formie pożyczek na kwotę 132,8 mln zł.²⁸ Na koniec roku stan funduszu według bilansu wynosił 747,1 mln zł.

W roku 2003 banki wpłaciły na fundusz pomocowy 245,2 mln zł.²⁹ W ciągu roku 13 banków dokonało całkowitej spłaty pożyczek na kwotę 647,2 mln zł. Łącznie w 2003 r. BFG podjął decyzje w sprawie udzielenia pomocy w formie pożyczek 14 bankom komercyjnym na kwotę 751 mln zł. Dwanaście z nich stało się wspólnie strategicznym inwestorem jednego z banków komercyjnych, aby zapobiec jego upadłości. Jeden z banków otrzymał pożyczkę na samodzielną sanację, przy czym powstał on w wyniku wcześniejszej konsolidacji dwóch banków, w których już funkcjonowały zarządy komisaryczne.³⁰ Na koniec roku stan funduszu pomocowego według bilansu wynosił 888,3 mln zł.³¹

Oceny efektywności działalności pomocowej BFG można dokonać w dwóch aspektach: finansowym i pozafinansowym. Szacując efekty finansowe, uwzględnia się kwoty środków gwarantowanych, które wypłaciłby Fundusz w razie upadłości banków, którym udzielono pomocy oraz wysokość środków niepodlegających gwarancjom BFG, zgromadzonych w bankach, które uzyskały pożyczki. Efekty finansowe udzielonej pomocy prezentuje tab. 2.

²³ Sprawozdanie z działalności BFG w 2000 roku, BFG, Warszawa 2001, zał. nr 5, s. 59.

²⁴ *Ibid.*, s. 14, 15.

²⁵ Sprawozdanie z działalności BFG w 2001 roku, BFG, Warszawa 2002, zał. nr 2, s. 52.

²⁶ *Ibid.*, s. 4.

²⁷ Raport roczny 2002, BFG, Warszawa 2003, s. 32.

²⁸ *Ibid.*, s. 14 i 16.

²⁹ Raport roczny 2003, BFG, Warszawa 2004, s. 15.

³⁰ *Ibid.*, s. 15, 16.

³¹ *Ibid.*, s. 30.

Tab. 2. Efekty finansowe działalności pomocowej BFG
Financial effects of the BFG's assistance operations

Rok	Cel pożyczki	Liczba pożyczek	Kwota udzielonych pożyczek w mln zł	Wysokość środków gwarantowanych w mln zł	Różnica 5-4	Wysokość środków niepodlegających gwarancjom BFG
1	2	3	4	5	6	7
1996	Przejęcie banku	6	99,9	101,2	1,3	160,1
	Samodzielna sanacja	3	29,3	61,1	31,8	122,2
	Razem	9	129,2	162,3	33,1	282,3
1997	Działania konsolidacyjne	10	201,4	297,7	96,3	316,3
	Samodzielna sanacja	18	142,3	999,5	857,2	511,9
	Razem	28	343,7	1297,2	953,5	828,2
1998	Działania konsolidacyjne	10	21,0	25,8	4,8	11,5
	Samodzielna sanacja	7	198,1	8203,0	8004,9	2772,0
	Razem	17	219,1	8228,8	8009,7	2783,5
1999	Działania konsolidacyjne	8	252,8	1306,3	1053,5	1360,1
	Samodzielna sanacja	3	31,3	37,5	6,2	39,8
	Razem	11	284,1	1343,8	1059,7	1399,9
2000	Działania konsolidacyjne	6	205,4	305,1	99,7	265,3
	Samodzielna sanacja	0	0	0	0	0
	Razem	6	205,4	305,1	99,7	265,3
2001	Działania konsolidacyjne	2	22,0	b. d.	b. d.	b. d.
	Zakup akcji	1	35,0	b. d.	b. d.	b. d.
	Samodzielna sanacja	3	692,0	b. d.	b. d.	b. d.
	Razem	6	749,0	49275,8	48526,8	11170,79
2002	Działania konsolidacyjne	4	112,8	b. d.	b. d.	b. d.
	Samodzielna sanacja	1	20,0	b. d.	b. d.	b. d.
	Razem	5	132,8	166,7	33,9	62,2
2003	Działania konsolidacyjne	0	0,0	0,0	0,0	0,00
	Zakup akcji	12	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.
	Samodzielna sanacja	2	b. d.	b. d.	b. d.	b. d.
	Razem	14	751,0	752,1	1,1	121,54
1996-2003	Łącznie	96	2814,3	61531,8	58717,5	16913,73

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności BFG za lata 1996-2001, Raportu rocznego BFG za rok 2002 i 2003 oraz informacji ze strony internetowej: www.bfg.pl

W całym okresie 1995-2003 przyznano łącznie 96 pożyczek na kwotę 2814,3 mln zł, z czego 54 pożyczki otrzymały banki spółdzielcze, a 42 banki komercyjne.³² Poza tym według danych BFG w 2004 r. udzielono pożyczek na kwotę 450 mln zł. Wysokość środków gwarantowanych w bankach, którym udzie-

³² *Ibid.*, s. 16.

lono pomocy, wynosiła ponad 559 mln zł, a wysokość depozytów niepodlegających gwarancjom funduszu – 4,2 mld zł.³³

Do efektów pozafinansowych udzielonej przez BFG pomocy finansowej można zaliczyć utrzymanie sieci placówek i miejsc pracy, a także dostępu do usług bankowych na danym terenie oraz poprawę jakości świadczonych usług.³⁴ Efekty rzeczowe udzielonej przez BFG pomocy finansowej prezentuje tab. 3.

Tab. 3. Efekty pozafinansowe pomocy udzielonej przez BFG
Non-financial effects of assistance granted by the BGF

Rok	Liczba jednostek organizacyjnych w przejętych oraz samodzielnie sanujących się bankach	Liczba zatrudnionych w przejętych oraz samodzielnie sanujących się bankach
1996	73	1 366
1997	157	3 816
1998	186	10 132
1999	88	3 451
2000	50	1 151
2001	1206	20 791
2002	36	300
2003	80	21 136
Razem	1876	62 143

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności BFG za lata 1996–2001 oraz Raportu rocznego BFG za rok 2002 i 2003 oraz informacji ze strony internetowej: www.bfg.pl

Według danych BFG w latach 1996–2004 działania pomocowe przyczyniły się do utrzymania 1927 placówek bankowych oraz 63940 miejsc pracy.³⁵

Oprócz działalności pomocowej finansowanej z obowiązkowych wpłat banków, BFG udziela pomocy bankom spółdzielczym ze środków Funduszu Restrukturyzacji Banków Spółdzielczych. Z pomocy mogły korzystać banki, które po 28.01.1998 r. dokonały połączenia z innymi bankami oraz spełniały kryterium wypłacalności i posiadały zdolność kredytową.³⁶

W roku 2001 z wnioskami o udzielenie takiej pomocy wystąpiło 78 banków na łączną kwotę 94,6 mln zł. Do końca roku BFG rozpatrzył 72 wnioski, z czego jeden odmownie. Z 71 banków 5 zrezygnowało z pożyczek, a z pozostałymi 66 zawarto umowy, na podstawie których wypłacono 71,7 mln zł. Stąd stan funduszu na koniec roku wyniósł 51,7 mln zł.³⁷

W roku 2002 BFG udzielił 18 pożyczek na kwotę 29,4 mln zł, a ponadto zwiększono wcześniej udzieloną pomoc finansową dziewięciu bankom o kwotę 2,6 mln zł.³⁸ Na koniec roku stan funduszu według bilansu wynosił 46,2 mln zł.

³³ www.bfg.pl

³⁴ Sprawozdanie z działalności BFG w 1996 roku, s. 28.

³⁵ www.bfg.pl

³⁶ Sprawozdanie z działalności BFG w 2001 roku, s. 15.

³⁷ *Ibid.*, s. 17.

³⁸ Raport roczny 2002, s. 17.

W roku 2003 BFG udzielił 16 pożyczek na kwotę 27,9 mln zł na sfinansowanie procesów łączeniowych i realizację inwestycji, 9 pożyczek na kwotę 9 mln zł bankom korzystającym z pomocy finansowej, w związku z poniesieniem dodatkowych nakładów na inwestycje oraz 14 pożyczek na nabycie akcji banków zrzeszających na kwotę 2,7 mln zł.³⁹

W roku 2004 BFG udzielił 11 pożyczek na kwotę 22,9 mln zł z tytułu przeprowadzonych procesów łączeniowych, 5 pożyczek na kwotę 6,8 mln zł bankom korzystającym z pomocy finansowej, w związku z poniesieniem przez nie dodatkowych nakładów na inwestycje oraz 16 pożyczek na kwotę 3,1 mln zł na nabycie akcji banków zrzeszających.⁴⁰

Ogółem w okresie 4 lat udzielania tego typu pożyczek skorzystało z nich 126 banków na kwotę 176,1 mln zł, z czego na sfinansowanie procesów łączeniowych i realizację inwestycji 170,3 mln zł, a na nabycie akcji banków zrzeszających 5,8 mln zł. Z ogólnej kwoty na nakłady poniesione wypłacono 110,9 mln zł, a na planowane inwestycje 59,4 mln zł.⁴¹ Wypłacone środki zostały przeznaczone na unifikację programów i sprzętu informatycznego (60,9 mln zł) oraz produktów i usług (0,3 mln zł), ujednoczenie technologii bankowej (3,3 mln zł) i procedur finansowo-księgowych (1,2 mln zł), a także inne inwestycje związane z połączeniem (102,4 mln zł) i pozostałe cele (2,2 mln zł).⁴²

W celu zwiększenia efektywności udzielanych pożyczek w 2003 roku zmodyfikowano niektóre warunki ich udzielania. Oprocentowanie ustalono na poziomie 0,05% stopy redyskonta, a prowizję na poziomie 0,1% kwoty pożyczki. Maksymalny okres wykorzystania wynosił 5 lat, a okres karencji w spłacie 2 lata.⁴³

DZIAŁALNOŚĆ GWARANCYJNA BFG

ISTOTA DZIAŁALNOŚCI GWARANCYJNEJ

Celem obowiązkowego systemu gwarantowania środków pieniężnych jest zapewnienie deponentom wypłaty do wysokości określonej w ustawie o BFG, w przypadku utraty przez bank możliwości ich zwrotu.⁴⁴

Podmiotami uprawnionymi do świadczeń z tytułu udzielanej przez BFG gwarancji są klienci upadłego banku z wyjątkiem np. Skarbu Państwa, banków, GPW,

³⁹ Raport roczny 2003, s. 18.

⁴⁰ www.bfg.pl

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ Uchwała nr 11/2003 Rady BFG z dnia 11.06.2003 r. zmieniająca uchwałę w sprawie określenia form, trybu i szczegółowych warunków udzielania zwrotnej pomocy finansowej bankom spółdzielczym z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych, par. 1.

⁴⁴ Ustawa z dnia 14.12.1994 r. o Bankowym..., art. 21.

zakładów ubezpieczeniowych, funduszy inwestycyjnych i emerytalnych.⁴⁵ Środki gwarantowane to środki zgromadzone w bankach na rachunkach imiennych oraz należności wynikające z innych czynności bankowych, potwierdzone wystawionymi dokumentami imiennymi, bez względu na liczbę umów zawartych z bankiem, do wysokości określonej w ustawie, przy tym liczone są one według stanu na dzień zawieszenia działalności banku z uwzględnieniem należnych odsetek do dnia wydania postanowienia o ogłoszeniu upadłości.⁴⁶

Gwarancjami BFG objęte są środki do wysokości⁴⁷:

- 1) równowartości w złotych 1000 euro w 100%,
- 2) przekraczające równowartość w złotych 1000 euro, a nieprzekraczające równowartości 22500 euro w 90%.

Banki, które spełniają obowiązki ustawowe, mogą podjąć się rozszerzenia obowiązku gwarancji środków ponad określone powyżej minimum. Środki objęte systemem umownym przekazywane są na zaspokojenie roszczeń deponentów po wykorzystaniu środków systemu obowiązkowego.⁴⁸ Umowa o utworzeniu systemu umownego powinna określać uczestników, zasady przystępowania i występowania z funduszu, wysokość wnoszonych opłat i zasady wykorzystania środków. Może ona także stanowić o objęciu ochroną środków gromadzonych na rachunkach innych niż objęte systemem obowiązkowym. Dla swej ważności wymaga ona zatwierdzenia przez Radę BFG.⁴⁹

ANALIZA DZIAŁALNOŚCI GWARANCYJNEJ BFG

Banki objęte systemem gwarantowania są zobowiązane tworzyć fundusz ochrony środków gwarantowanych (fośg) na zaspokojenie roszczeń deponentów, na wypadek upadłości któregośkolwiek banku. Wysokość funduszu jest ustalona jako iloczyn stawki do 0,4% i sumy środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach stanowiących podstawę naliczania rezerwy obowiązkowej.⁵⁰ Aktywa stanowiące pokrycie funduszu banki są zobligowane lokować w skarbowych papierach wartościowych i bonach pieniężnych NBP i deponować je na wyodrębnionym rachunku depozytowym w NBP lub KDPW. Aktywa te nie mogą być przedmiotem zastawu, nie mogą być obciążane w jakikolwiek sposób oraz nie podlegają egzekucji.⁵¹ Wysokość obowiązujących stawek funduszu przedstawia tab. 4.

⁴⁵ *Ibid.*, art. 2.

⁴⁶ *Ibid.* oraz art. 23, ust. 2b, pkt 5.

⁴⁷ *Ibid.*, art. 23, ust. 2.

⁴⁸ *Ibid.*, art. 39.

⁴⁹ *Ibid.*, art. 40 i 41.

⁵⁰ *Ibid.*, art. 25.

⁵¹ *Ibid.*, art. 26.

Tab. 4. Wysokość stawek funduszu ochrony środków gwarantowanych
The Amount of percentage rates of the guaranteed means protection fund

Lata	Wysokość stawek w odniesieniu do sumy środków na rachunkach stanowiących podstawę naliczania rezerwy obowiązkowej
1995–1996	0,4% (PKO BP, Pekao S.A., BGŻ SA – 0,2%)
1997	0,18% (0,09%)
1998	0,10% (0,05%)
1999	0,16% (0,08%)
2000	0,4%
2001	0,3%
2002	0,4%
2003	0,4%
2004	0,25%
2005	0,13%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności BFG za lata 1995–2001, Raportu rocznego BFG za rok 2002 oraz uchwał Rady BFG nr 24/2002 z dnia 28.11.2002 r. oraz nr 19 /2003 z dnia 10.11.2003 r. i nr 26/2004 z dnia 25.11.2004 r. w sprawie ustalenia wysokości stawki procentowej na – odpowiednio – 2003, 2004, 2005 rok, określającej wysokość funduszu ochrony środków gwarantowanych tworzonego przez podmioty objęte obowiązkowym systemem gwarantowania.

W przypadku upadłości banku Zarząd Funduszu podejmuje i podaje do wiadomości publicznej oraz banków uchwałę o przekazaniu syndykowi lub zarządcy kwot na wypłatę środków gwarantowanych. Uchwała określa wysokość wpłat, jakich muszą dokonać banki na specjalny rachunek BFG w NBP. Wpłaty te pomniejszają fundusze ochrony środków gwarantowanych. Aby wnieść wpłatę na rzecz BFG, banki sprzedają część aktywów stanowiących pokrycie tych funduszy. Wysokość utworzonych funduszy ochrony środków gwarantowanych przedstawia tab. 5.

Tab. 5. Wysokość funduszy ochrony środków gwarantowanych utworzonych w bankach oraz skala ich wykorzystania
The Amounts of guaranteed means protection funds created in banks and the scale of their utilization

Lata	Fundusz ochrony środków gwarantowanych w mln zł	
	Utworzony	Wykorzystany
1995	225,7	85,8
1996	317,1	47,3
1997	198,8	4,7
1998	128,3	4,1
1999	271,6	0,0
2000	999,5	484,1
2001	873,6	0,0
2002	1245,4	0,0
2003	1264,3	0,0
1995–2003	5524,3	636,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności BFG za lata 1995–2001 oraz Raportu rocznego BFG za rok 2002 i 2003.

Od wejścia w życie ustawy o BFG do końca 1995 r. ogłoszono upadłość 50 banków, przy tym do BFG wpłynęły listy deponentów z 42 banków. Do końca roku wypłacono środki na rzecz deponentów 41 banków (w tym 39 spółdzielczych). Wypłaty środków otrzymało 89939 deponentów na kwotę 105 mln zł, z czego 85,8 mln zł pochodziło z fośg, a 19,2 mln zł ze środków płynnych będących w dyspozycji upadłych banków.⁵²

W roku 1996 do BFG wpłynęły listy deponentów z 36 upadłych banków spółdzielczych.⁵³ Do końca roku wypłacono środki na rzecz 59420 deponentów tych banków w kwocie 50,8 mln zł, z czego 47,3 mln zł pochodziło z fośg, 3,1 mln zł ze środków płynnych upadłych banków i 0,4 mln zł ze środków odzyskanych z mas upadłości.⁵⁴

W roku 1997 do BFG wpłynęły listy deponentów z 9 upadłych banków spółdzielczych. Wypłaty otrzymało 10418 deponentów 8 banków na kwotę 6,4 mln zł, z czego 4,7 mln zł pochodziło z fośg, 0,6 mln zł ze środków płynnych upadłych banków, a 1,1 mln zł ze środków odzyskanych z mas upadłości.⁵⁵

W roku 1998 do BFG wpłynęły listy deponentów z 6 upadłych banków spółdzielczych. Wypłaty otrzymało 6775 deponentów na kwotę 8,2 mln zł, z czego 4,1 mln zł pochodziło z fośg, 1,8 mln zł ze środków płynnych upadłych banków, a 2,3 mln zł ze środków odzyskanych z mas upadłości.⁵⁶

W roku 1999 BFG zamierzał dokonać wypłat na rzecz 1572 deponentów 1 banku komercyjnego i 1 banku spółdzielczego, jednakże 325 deponentów nie zgłosiło się do syndyków w wyznaczonych terminach, w związku z tym zwrócono do BFG kwotę 116 tys. zł. Środki na realizację wypłat pochodziły wyłącznie z upadłych banków, w tym 2 mln zł ze środków płynnych i 2,7 mln zł ze środków odzyskanych z mas upadłości.⁵⁷

W roku 2000 ogłoszono upadłość 1 banku komercyjnego. Wypłaty gwarantowanych przez BFG środków dotyczyły 147,3 tys. deponentów (po odbiór zgłosiło się 140,4 tys. osób) i zostały zrealizowane na łączną kwotę 625,1 mln zł. Z kwoty tej 484,1 mln zł pochodziło z fośg, a 141 mln zł ze środków płynnych upadłego banku.⁵⁸

W roku 2001 ogłoszono upadłość 1 banku spółdzielczego. Na wypłaty na rzecz 2511 deponentów tego banku i 147 deponentów banku komercyjnego, który upadł w 2000 r., przeznaczono łączną kwotę 12,47 mln zł, w tym 4,48 mln zł pochodziło ze środków płynnych upadłych banków, a 7,99 mln zł ze środków

⁵² Sprawozdanie z działalności BFG w 1995 roku, s. 24, 26 i 27.

⁵³ Sprawozdanie z działalności BFG w 1996 roku, s. 17 i 18.

⁵⁴ *Ibid.*, s. 3, 77, 78, 80.

⁵⁵ Sprawozdanie z działalności BFG w 1997 roku, s. 21.

⁵⁶ Sprawozdanie z działalności BFG w 1998 roku (skrót), s. 3 i 9.

⁵⁷ Sprawozdanie z działalności BFG w 1999 roku (skrót), s. 3 i 4.

⁵⁸ Sprawozdanie z działalności BFG w 2000 roku, s. 8.

odzyskanych z mas upadłości. W roku 2001 w siedzibie BFG dokonano wypłat na kwotę 2,3 mln zł dla 837 deponentów banków, które upadły w poprzednich latach. Według stanu na koniec roku łączna kwota zobowiązań Funduszu z tytułu niepodjętych przez 9261 deponentów kwot gwarantowanych wyniosła 3,9 mln zł.⁵⁹

W latach 2002 i 2003 nie ogłoszono upadłości żadnego banku. BFG nie dokonywał wypłat środków gwarantowanych.

ZAKOŃCZENIE

W ciągu całego okresu funkcjonowania Bankowego Funduszu Gwarancyjnego upadły 94 banki, w tym 5 banków komercyjnych i 89 banków spółdzielczych.⁶⁰ Z funduszy ochrony środków gwarantowanych na wypłatę środków gwarantowanych w latach 1995–2003 dla około 317,4 tys. deponentów wykorzystano 626 mln zł. Pozostałe środki w wysokości ponad 185 mln zł pochodziły ze środków płynnych upadłych banków i środków odzyskanych z mas upadłości.⁶¹ W latach 1996–2004 BFG udzielił pomocy finansowej na kwotę 3,3 mld zł. Dzięki takim działaniom, zapobiegającym upadłościom banków, udało się utrzymać ponad 1900 placówek bankowych i prawie 64 tys. miejsc pracy.

W całym okresie zmianie ulegała hierarchia wartości zadań BFG. O ile do roku 1996, z uwagi na liczne upadłości banków, najważniejszym zadaniem wydawało się sprawne realizowanie gwarancji na rzecz klientów upadłych banków, o tyle od roku 1997 na pierwszy plan wysunęła się działalność pomocowa, skierowana na likwidację przyczyn masowej upadłości banków, która, pomijając kontrowersje odnośnie do jej uzasadnienia w gospodarce wolnorynkowej, mogłaby doprowadzić do nieodwracalnych skutków finansowych i społecznych obciążających cały system bankowy.⁶²

SUMMARY

The activities of banks are exposed to all manner of risk, which can be reduced to admissible size by means of legal norms and measures undertaken by the banks themselves. Exposure to risk in operations with banks is also faced by their customers, who may lose their deposited resources in the event of a bank's failure. They have very limited possibilities of influencing the safety of operations conducted by banks.

One of the institutions that improve the safety of functioning of banks is the Bank Guarantee Fund, whose task is to guarantee deposits accumulated in banks and to grant them repayable financial assistance if they are threatened by insolvency.

⁵⁹ Sprawozdanie z działalności BFG w roku 2001, s. 7 i 8.

⁶⁰ Działalność BFG w latach 1995–2001, BFG, Warszawa 2002, s. 5.

⁶¹ Raport roczny 2003, s. 13.

⁶² www.bfg.pl

The paper contains an analysis of the two areas of activities of the Bank Guarantee Fund conducted since its inception. The analysis performed shows that until 1996 the Fund's most important task was to efficiently disburse guaranteed resources to the customers of bankrupt banks, while from 1997 on, assistance operations gained prominence. Due to this aid, over the whole period investigated, numerous bank failures were prevented and ca. 1900 bank outlets with over 62 thousand jobs were retained, which is not insignificant with heavy unemployment existing in Poland.